

VAŽNOST POLJOPRIVREDE ZA GOSPODARSTVO OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Jeleč, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:198438>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Ivan Jeleč

**VAŽNOST POLJOPRIVREDE ZA GOSPODARSTVO
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Završni rad

Osijek, 2022. godine

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Ivan Jeleč

**VAŽNOST POLJOPRIVREDE ZA GOSPODARSTVO
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Završni rad

Kolegij: Agrarna ekonomija

JMBAG: 0010228837

e-mail: ijelec@efos.hr

Mentor: Prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

Osijek, 2022. godine

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study (Economic Policy and Regional Development)

Ivan Jeleč

**THE IMPORTANCE OF AGRICULTURE FOR THE
ECONOMY OF OSIJEK-BARANJA COUNTY**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ivan Jeleč

JMBAG: 0010228837

OIB: 77463451040

e-mail za kontakt: ivanjelec00@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski sveučilišni studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Važnost poljoprivrede za gospodarstvo Osječko-baranjske županije

Mentor/mentorica diplomskog rada: Prof.dr.sc Zdravko Tolušić

U Osijeku, 30.08.2022. godine

Potpis Ivan Jeleč

SAŽETAK

Poljoprivreda je djelatnost koja se bavi proizvodnjom prehrambenih proizvoda te uzgojem stoke. U povijesti je poljoprivreda imala puno veći utjecaj i veću važnost nego što to ima sad zbog utjecaja novih industrija. Prije su se ljudi bavili isključivo poljoprivredom i poljoprivrednom proizvodnjom. Poljoprivredna proizvodnja dijeli se na tržišnu i autarkičnu. Tržišna proizvodnja je kad poljoprivrednik sve proizvode daje na tržište, a autarkična je kad si poljoprivrednici proizvode proizvode radi zadovoljavanja svojih potreba i potreba svoje obitelji. Poljoprivredna proizvodnja unutar Osječko-baranjske županije je vrlo razvijena te su u županiji vrlo razvijena obiteljsko poljoprivredna gospodarstva. U Osječko-baranjskoj županiji trenutno ima 11.360 OPG-ova koji se bave raznim poljoprivrednim djelatnostima. U županiji se proizvodi raznovrsno puno poljoprivrednih proizvoda koje se ponekad s godinama povećavaju, a nekad i smanjuju u proizvodnji.

Ključne riječi: poljoprivreda, tržišna poljoprivredna proizvodnja, autarkična poljoprivredna proizvodnja, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

ABSTRACT

Agriculture is an activity that deals with the production of food products and livestock breeding. In history, agriculture had a much greater influence and importance than it does now due to the influence of new industries. Before, people were engaged exclusively in agriculture and agricultural production. Agricultural production is divided into market and autarkic. Market production is when the farmer puts all his products on the market, and autarky is when farmers produce their own products to meet their needs and the needs of their families. Agricultural production within Osijek-Baranja County is very developed, and the county has very developed family farms. In Osijek-Baranja County, there are currently 11,360 OPGs engaged in various agricultural activities. The county produces a wide variety of agricultural products, which sometimes increase over the years, and sometimes decrease in production.

Keywords: agriculture, market agricultural production, autarkic agricultural production, family farm

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. METODOLOGIJA RADA	2
3. POLJOPRIVREDA	3
3.1. Povijest i razvoj poljoprivrede.....	4
3.2. Tržišna poljoprivredna proizvodnja.....	6
3.3. Autarkična poljoprivredna proizvodnja	7
3.4. Poljoprivredne kulture.....	8
4. OSJEČKO–BARANJSKA ŽUPANIJA	10
4.1. Poljoprivredna proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji	11
5. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO	16
5.1. Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj	18
6. EKO GOSPODARSTVO ORLOV PUT	20
7. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA.....	27
POPIS PRILOGA.....	30

1. UVOD

U Osječko-baranjskoj županiji prevladavaju različite gospodarske aktivnosti i djelatnosti. Jedna od tih djelatnosti je i poljoprivreda. Poljoprivreda se smatra najvažnijom djelatnosti u tom dijelu Republike Hrvatske. Kroz povijest se poljoprivreda razvijala postupno kao i cijelo gospodarstvo, ali ona sama po sebi je jedna od najstarijih djelatnosti koja se obavlja. Viškom proizvodnje nekih jednostavnijih žitarica, voća i povrća, došlo je do razvoja prvog oblika trgovine.

Poljoprivreda u Republici Hrvatskoj doživjela je procvat nakon što je Hrvatska ušla u Europsku uniju. Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska se priključila i Zajedničkoj poljoprivrednoj politici koja dodatno pomaže razvoju ruralnog područja države. Zajednička poljoprivredna politika nastala je kao rezultat dugogodišnjih rasprave i promišljanja o tome kako državne politike zemalja EU međusobno uskladiti i razviti njihova ruralna područja. Ako financiranje od strane Europske unije bude s godinama sve veće i veće, poljoprivreda će doživjeti najbolji rast u povijesti.

U županiji su većinom zastupljena obiteljsko poljoprivredna gospodarstva. OPG-ovi proizvode hranu za svoje potrebe, ali sada i u većim količinama te svoje proizvode plasiraju na mala, srednja, ali i velika tržišta, ovisno o veličini gospodarstva. Poticanjem financiranja mladih poduzetnika od strane Europske unije, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo je uz Obrt najisplativiji za otvoriti kako bi se krenulo sa radom. Svrha ovog rada je vidjeti kolika je važnost poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji.

2. METODOLOGIJA RADA

Završni rad podijeljen je na sedam cjelina. Prve dvije cjeline su uvod i metodologija rada, a posljednja cjelina je zaključak završnog rada. U središnjem dijelu nalazi se četiri poglavlja: poljoprivreda, Osječko-baranjska županija, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo i Eko gospodarstvo Orlov put.

U prvom poglavlju središnjeg dijela objašnjavaju se pojam poljoprivrede te povijesni razvoj koji započinje u doba prije Krista. Opisane su i dvije vrste poljoprivredne proizvodnje te je svaka vrsta dobila svoje pod poglavlje, tržišna i autarkična poljoprivredna proizvodnja. Posljednje pod poglavlje su vrste poljoprivrednih kultura koje se mogu proizvoditi.

U drugom poglavlju napisano je općenito o Osječko-baranjskoj županiji, gdje se nalazi i kako je nastala. U pod poglavlju o vrstama poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji sve je većinski opisano kroz tablice. Uz tablice su napisana objašnjena te su uspoređeni podatci iz nekoliko godina kroz koje je proizvodnja trajala.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo je poglavlje koje obuhvaća pojam i način stjecanja te otvaranja OPG-a. Navodi se koliko ima obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj i koliko ih je u Osječko-baranjskoj županiji

Posljednje poglavlje je primjer obiteljsko-poljoprivrednog gospodarstva u Osječko-baranjskoj županiji koje obuhvaća sve segmente dobre poljoprivrede i jedno je od razvijenijih u županiji.

U ovom završnom radu korištene su metode analize i metode sinteze. Cilj završnog rada je prema podacima vidjeti kolika je zapravo važnost poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji i koliki prihod donosi poljoprivredna proizvodnja županiji.

3. POLJOPRIVREDA

Poljoprivreda je gospodarska djelatnost kojoj je predmet poslovanja uzgoj životinja i biljaka radi proizvodnje hrane kako bi se prehranilo stanovništvo, ali se i proizvodi radi prodaje. Poljoprivreda se može podijeliti na domaću preradu i industrijsku preradu. Domaća prerada je zapravo proizvodnja poljoprivrednih proizvoda u manjim količinama, većinskim dijelom za vlastito gospodarstvo te vlastitu prehranu i ne koristi se složena oprema. Industrijska proizvodnja je naravno veći aspekt od domaće prerade. Poljoprivredna industrija dijeli se na prehrambenu, tekstilnu, duhansku i industriju kože (Vrtlarenje On, n.d.).

Prehrambena industrija usmjerena je na preradu, proizvodnju, pripremu te konzerviranje i pakiranje hrane. U gospodarstvu i ekonomiji, prehrambena industrija je konkurentski veoma jaka jer sadrži komplicirane poslovne modele. Mehanizacija unutar industrije unaprijedila je proizvodnju kroz standardizacije i automatizacije te se time skraćuje vrijeme proizvodnje što znači da će se proizvesti puno više proizvoda u manjem vremenskom periodu (Enciklopedija, 2021).

Tekstilna industrija je industrija koja se bavi prerađivanjem sirovina i izradom tkanina i pletenih proizvoda. Prvobitno se čini da sa poljoprivredom nema poveznice, no međutim usko su povezane jer sirovine koje tekstilna industrija crpi su važne poljoprivredne stavke. Sirovine koje industrija koristi su pamuk, lan, svila, juta te vuna (Šimunić, 2021).

Duhanska industrija vezana je uz obradu, uzgoj i proizvodnju gotovih proizvoda od biljke duhana. Uzgoj je povezan sa poljoprivrednim zemljištima te se uzgaja kao i druge poljoprivredne kulture, ali uz uzgoj se na poseban način suši te zatim priprema i pakira. U Hrvatskoj je duhanska industrija slabije zastupljena, ali zato je najveći postotak proizvodnje duhana u Kini, Južnoj i Srednjoj Americi te SAD-u (Enciklopedija, 2021).

Industrija kože gospodarska je djelatnost koja se bavi prvenstveno preradom životinjske kože i onda kasnije se od prerađene kože proizvodi obuća, odjeća te kožna galanterija. Naravno, industrija kože koja je usko povezana sa poljoprivrednom proizvodnjom je prerada prirodne kože. Pod industrijom kože spada i obrada kože s dlakama, odnosno krzno. Od svih poljoprivrednih industrija, industrija kože smatra se uz proizvodnju žitarica jednom od najstarijih ljudskih djelatnosti (Hrvatska tehnička enciklopedija, 2021).

3.1. Povijest i razvoj poljoprivrede

Poljoprivreda se u povijesti temeljila na sakupljanju plodova biljaka i na lovu životinja. U vremenskom periodu od 15000 do 9000 godine prije Krista, čovjek je započeo prvo uzgajanje i pripitomljavanje životinja (Enciklopedija, 2021). Evolucijskim razvojem čovjek je shvatio da mu životinje mogu biti i od koristi te da ih ne mora koristiti isključivo kao hranu već i kao ljubimca. Pripitomljavanjem životinja i uzgojem dolazi do prvog oblika stočarstva koje se i smatra najstarijom granom poljoprivrede. Obrada zemlje, odnosno početci ratarstva pojavljuju se oko 8000 godine prije Krista u jugozapadnoj Aziji (Enciklopedija, 2021). Prije je nazivano motičarskim ratarstvom jer je glavni alat obrade zemlje bila upravo motika. Nakon nekoliko tisuća godina, oko 3000 godine prije Krista pojavljuje se pluzni način obrade zemlje, točnije pojavljuje se prvi plug koji je služio za usitnjavanje zemlje na brži način nego koliko bi bilo potrebno da se to odradi motikom (Enciklopedija, 2021). Daljnjim razvojem ratarstva počela su nastajati prva naselja uz velike rijeke. Sve najveće civilizacije iz prošlosti nalazile su se uz rijeke Eufrat, Tigris, Ind, Nil i sl. Razlog tome je što se uz rijeke nalazilo najplodnije tlo za sjetvu i klimatski uvjeti su bili povoljniji nego u sušim dijelovima zemlje. Uzgajali su se pšenica i riža, kao najvažnije poljoprivredne kulture tad, a i sad, zatim ječam, raž, zob, pamuk, šećerna trska i dr. Od životinja su se najviše uzgajala goveda, konji, ovce i svinje. Prvenstveno zbog mesa radi prehrane, ali i zbog drugih stvari (npr. ovca zbog vune) (Enciklopedija, 2021).

Početak industrijske revolucije, napredak je doživjela i agrarna (poljoprivredna) revolucija. Početkom 20.-og stoljeća u poljoprivredu su uvedena nova sredstva za obradu i gnojidbu zemljišta (Enciklopedija, 2021). Također su uvedene neke novije i poboljšane poljoprivredne kulture koje su puno više plodnije od prošlih. Ispočetka kao glavni stroj koji je uveden u mehanizaciji poljoprivrede bio je traktor koji je postao najvažniji pogonski stroj u poljoprivredi te se i danas puno koristi i samo se dodatno razvija. Izuzev traktora tu su još i kombajni koji su ispočetka bili univerzalni, a tek nakon toga specijalizirani. Razvojem cijele mehanizacije i boljih sorti za sadnju pojavljuje se i kemizacija koja predstavlja proces korištenja industrijski proizvedenih mineralnih gnojiva i sredstava koji služe za zaštitu biljaka. Upotreba gnojiva je po pokazateljima zapravo jedan od najvažnijih stavki razvoja priroda. Pripitomljavanjem životinja i uzgojem biljaka dolazi do križanja različitih sorti i pasmina koje su miješanjem genetskih potencijala stvarali poboljšane pasmine i biljne sorte. Uz cijelu mehanizaciju i kemizaciju, na razvoj poljoprivrede utjecao je i napreda u hranjenju stoke, razvijanje raznih načina obrade zemlje te bolje i kvalificiranije obrazovanje poljoprivrednika (Enciklopedija, 2021).

U današnjoj poljoprivredi razvijena su tri sustava gospodarenja (Coggle, 2022):

1. INTENZIVNA (KONVENCIONALNA) POLJOPRIVREDA

- Temelji se na intenzivnoj kemizaciji, a cilj joj je da ostvari što veću dobit i da bude tržišno konkurentan proizvod

2. TRADICIONALNA (ODRŽIVA) POLJOPRIVREDA

- Sustav je koji se manje temelji na sintetskim kemikalijama i nije toliko ovisan o visokom utrošku energije
- Temelji se na dva načela: optimalno korištenje bioloških i prirodnih gnojiva te prilagodba ekosustava čimbenicima određenog područja (prilagodba tla, vode, klime)

3. EKOLOŠKA (ALTERNATIVNA) POLJOPRIVREDA

- Sustav je gospodarenja koji se služi čvrstim pravilima međunarodnih i državnih ekoloških udruga i organizacija

„Strategija razvoja poljoprivrede Republike Hrvatske prvi je put definirana 1995., a ciljevi agrarne politike na normativnoj (zakonskoj) razini u Zakonu o poljoprivredi iz 2001. To su: prehrambena sigurnost stanovništva u što većoj mjeri na temelju domaćih konkurentnih proizvoda; jačanje konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu; stabilnost dohotka poljoprivrednika i ponude hrane; čuvanje prirodnih resursa te očuvanje i napredak seoskih područja. Rast proizvodnje poljoprivrednih proizvoda komplementaran je s ostalim ciljevima agrarne politike.“ [Hrvatska enciklopedija, 2021].

U Republici Hrvatskoj, poljoprivredno stanovništvo nije ravnomjerno raspoređeno po teritoriju te najviše poljoprivrednog stanovništva su osobe starijeg spola koje imaju nisku obrazovnu i stručnu razinu. U prošlom stoljeću, poljoprivreda je bila veoma zastupljena u svim dobnim uzrastima, ali pojavom novih tehnologija, dolaskom 21.-og stoljeća te užurbanog života, mladi se rijetko kad žele nastaniti na selu te se ne žele baviti poljoprivredom. Poljoprivredna zemljišta imaju trend pada sve od Drugog svjetskog rata. Iako se nije odvijao na teritoriju Hrvatske, uništavanjem europskog i svjetskog bogatstva, pogođena je i Hrvatska. U Republici Hrvatskoj preteču imaju mediteranska, planinska te umjerena kontinentalna klima koje su za poljoprivredu veoma važne te daju veliku snagu u proizvodnji prehrambenih proizvoda (Enciklopedija, 2021).

3.2. Tržišna poljoprivredna proizvodnja

Tržišna poljoprivreda je poljoprivreda koja svoju proizvodnju daruje međunarodnoj trgovini i time nastoji povećati svoju prodaju tako što bi smanjila proizvodne troškove. Odnosno pokušava se proizvesti najveća moguća količina hrane za prodaju u inozemstvu, ali umanjivanjem troškova. Ostvarivanje takvog načina poljoprivrede uvjetovan je korištenjem mehanizacije. Današnji strojevi stvoreni su kako bi u istom vremenskom periodu proizveli puno više proizvoda uz naravno manje troškove. Ovaj način poljoprivrede se odvija u razvijenim zemljama jer slabije razvijene zemlje ne mogu ostvariti takav način prodaje. U manje razvijem zemljama postoji tržišna proizvodnja, ali je tržišna samo unutar tih zemalja i naziva se plantažna poljoprivreda. Većinski se javlja u jugoistočnoj Aziji, Gvinejskom zaljevu, Srednjoj Americi te u državi kao što je Brazil (GDi, n.d.).

Tipovi tržišne poljoprivrede su (Coggle, 2022):

1. MODERNA TRŽIŠNA POLJOPRIVREDA

- U modernu tržišnu poljoprivredu pripadaju privatni, obiteljski posjedi koji su usmjereni na intenzivno gospodarstvo te uzgajaju žitarice i bave se mliječnim stočarstvom
- Uz razvoj žitarica te mliječnu proizvodnju, neke od specijalnih kultura kojima se bave su povrtlarstvo i voćarstvo. Glavne karakteristike su visoka razina mehaniziranosti, intenzivna gnojidba, primjena racionalnih plodoreda i zaštitnih sredstava
- Najzastupljeniji oblik poljoprivrede u Angloamerici i Zapadnoj Europi

2. KOMERCIJALNO EKSTENZIVNO STOČARSTVO

- Proizvodnjom je vezano na izvoz, odnosno na inozemno tržište. Karakteristično je u zemljama kojima gospodarstvo ovisi o međunarodnoj trgovini i razmjeni.
- Komercijalno stočarstvo ovisi o tome da posjeduje velike pašnjačke posjede te da ekstenzivno uzgaja stoku, goveda ili ovce. Najprije se uzgajaju zbog mesa, ali i zbog vune i kože.
- Ovaj tip tržišne poljoprivrede zastupljen je u Argentini, Australiji te zapadnom dijelu SAD-a.

3. TROPSKA PLANTAŽNA POLJOPRIVREDA

- Njezin razvitak pronalazi se u zaleđu morskih luka, uz željezničke pruge ili ceste.

- Radi se o plantažnoj proizvodnji banana, kokosovog oraha te kakaovca. Proizvodnja je velika te se izrazito velike količine viškova prodaju na inozemno tržište.
- Zastupljeno je u tropskim zemljama, a najveće plantaže nalaze se u Egiptu, Indiji i Pakistanu gdje se nalazi domaća proizvodnja pamuka.

3.3. Autarkična poljoprivredna proizvodnja

Autarkična poljoprivredna proizvodnja predstavlja način proizvodnje koji je fokusiran na proizvodnju isključivo samo za svoju potrebu te će se odmah trošiti unutar obitelji. Ovakav način poljoprivredne proizvodnje javlja se u nepristupačnim dijelovima svijeta tj. u nerazvijenim zemljama. Autarkična gospodarstva mogu biti i ona koja prodajom svojih proizvoda ostvaruju manje od 25% od ukupnog prihoda (GDi, n.d.). Polovica gospodarstva u Africi su takva, a u Latinskoj Americi čak trećina poljoprivrednih gospodarstava su autarkičnog tipa. Prednost ovakvog tipa proizvodnje je ta što je hrana osigurana za stanovništvo, a nedostatak je taj što ovisi jako puno o prirodnim i vremenskim uvjetima te je mala proizvodnja (GDi, n.d.).

Tipovi autarkične poljoprivredne proizvodnje su (Coggle, 2022):

1. LOVAČKO – SKUPLJAČKO GOSPODARSTVO

- Sve manje je ovakvih zajednica jer ljudi pripitomljavaju životinje i brinu se o njima te ih slabije love. Utjecaj velikih civilizacija koje utječu na životni prostor, asimilacije te bolesti smanjuju još više zajednice koje se bave lovačko – sakupljačkim gospodarstvom
- Aktivnosti kojima se oni bave su lov i ribolov te sakupljanje plodova. Sve to čini jedan nomadski način života.
- Gospodarstvo je zastupljeno u Amazoniji, zavali Konga, Borneu, Kalaharima te u australskim pustinjama.

2. EKSTENZIVNA TRADICIONALNA POLJOPRIVREDA

- Odvija se u stalnim naseljima te su glavne poljoprivredne grane ratarstvo i stočarstvo. Više poznato je tu transhumantno stočarenje odnosno kombiniraju se ljetna i zimska ispaša.
- Na područjima Latinske Amerike, Afrike i Azije.

3. TRADICIONALNA POLJOPRIVREDA

- Samoopskrba je poljoprivreda kojoj se proizvodnja bazira na svega onom što je potrebno za zadovoljavanje vlastitih potreba, odnosno najzastupljenije je ratarstvo te stočarstvo.
- Kada se poljoprivreda zasniva na ratarstvu, a stočarstvo joj je dopunska grana samo to se naziva sesilna poljoprivreda.

4. NOMADSKO ILI LUTALAČKO STOČARENJE

- Ovo je još niži oblik od tradicionalne poljoprivrede. U nomadskom stočarenju najvažnije je stočarstvo, osobito uzgoj ovaca. Sve se proizvodi uglavnom za vlastite potrebe.
- Nomadi su u vječitom sukobu sa državom zbog njihovih staništa i prisilnih trajnih boravišta. Još jedan od glavnih problema je taj što se nalaze uvijek u sušnim područjima.

3.4. Poljoprivredne kulture

Poljoprivredne kulture su ratarstvo (pšenica, kukuruz, ječam, soja, duhan, uljana repica), a u poljoprivredu se još ubrajaju stočarstvo, ribarstvo, pčelarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, povrtlarstvo (Ministarstvo poljoprivrede, 2022).

Ratarstvo je grana poljoprivrede koje za djelatnost ima proizvodnju i proučavanje kulturnih biljaka na livadama, pašnjacima i oranicama, a namijenjeno je prehrani ljudi i životinja te također za industrijsku preradu. Usku poveznicu ima sa stočarstvom jer proizvodi hranu za životinje te se životinje najviše i hrane zapravo na pašnjacima i livadama. Najvažniji čimbenici u ratarskoj proizvodnji su tlo i biljke. Ratarska kultura dijeli se na četiri skupine. Prva skupina su žitarice, zatim druga skupina su zrnate mahunarke, treća skupina je industrijsko bilje i posljednja skupina su biljke koje služe za proizvodnju stočne hrane (Github, 2022).

Stočarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem životinja zbog ekonomske koristi. Prvobitno se bave proizvodnjom hrane (mlijeko, jaja, sir, med, masti), a onda se uz proizvodnju bave i iskorištavanjem drugih stvari životinjske prirode (koža, dlake, perje). Trenutno je ukupno pripitomljeno oko 30 vrsta životinja, a najvažnija su goveda, ovce, peradi i svinje. Prije su u povijesti veliku ulogu imali konji te se naknadno s godinama to mijenjalo. Stočarstvo se dijeli na uzgojno-seleksijsko stočarstvo i uzgojno-proizvodno stočarstvo. Uzgojno-seleksijsko uzgaja rasplodne životinje unutar velikih poduzeća, a uzgojno-proizvodno uzgaja životinje

kako bih od njih imalo neke njihove proizvode (jaja, mlijeko) koje može prodati na tržištu (Github, 2022).

Ribarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi ribolovom i uzgojem riba. Najzastupljenije je morsko ribarstvo i uzgoj morske ribe. U sadašnjosti su otkriveni razni predmeti iz prošlosti, npr. harpuni te razne imitacije sadašnjih udica. Otkrivanja pokazuju kako i ribolov seže u određeni dio prošlosti kada su otkrivali razne načine lova životinja (Enciklopedija, 2021).

Pčelarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem pčela zbog proizvodnje ponajprije meda, ali i peludi i voska. Med koji je napravljen od prirodnih sladila prirodan je lijek kod grlobolje i stariji ljudi govore kako jedna žlica meda dnevno će spriječiti dolazak drugih bolesti u organizam. Najpoznatije vrste meda su: bagremov, cvjetni, kestenov, livadni, lipov te kaduljin med (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, n.d.).

Voćarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem voćaka te proizvodnjom i doradbom voća. Voćari moraju obratiti posebnu pozornost na razmnožavanje, rast te rodnost različitih vrsta voćaka kako bi pratili razvoj novih sorti voća, ali i razvoj već postojećih sorti. Listopadne kontinentalne voćke i jagodaste voćke se uzgajaju u umjerenom pojasu, suprotropske zimzelene voćke i listopadne suprotropske voćke uzgajaju se u suprotropskom pojasu. Voćke suprotropskog pojasa su zastupljenije više od listopadnih (Enciklopedija, 2021).

Vinogradarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem vinove loze zbog proizvodnje grožđa. Povezano je sa proizvodnjom vina, ali djelatnost ove grane poljoprivrede nije proizvodnja vina, već proizvodnja grožđa. U Hrvatskoj postoji 92 različita kultivara, odnosno različitih sorta grožđa od kojih se pravi vino. Od kultivara najviše se uzgajaju graševina kao bijeli kultivar, te plavac mali od crnih kultivara (Enciklopedija, 2021).

Povrtlarstvo je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem povrća koje je namijenjeno za prehranu ljudi i životinja te prodaju na tržištu. Metode uzgoja povrća različite su i ovise o tome gdje se povrće sadi. Proizvodnja može biti na otvorenom, u plasteniku ili hidroponskom načinu uzgoja. Povrće se dijeli na lisnato povrće, lukovičasto povrće, korijenasto povrće te plodovito povrće (Agro planet, 2020).

4. OSJEČKO–BARANJSKA ŽUPANIJA

Osječko-baranjska županija jedna je od pet slavonskih županija smještena na istoku Republike Hrvatske. Obuhvaća područje oko donjeg toka rijeke Drave prije njezinog utoka u rijeku Dunav kod Aljmaša. Obuhvaća zapravo cijeli dio hrvatske Baranje i dio Slavonije koji je u gradu Osijeku. Obuhvaća 4.152 km² površine (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Prema popisu stanovništva iz 2021. godine u županiji živi 259 481 stanovnik te je treća po redu najnaseljenija županija u Hrvatskoj (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.).

Županija je osnovana 1993. godine i sjedište joj je u Osijeku (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Ona je jedinica regionalne samouprave te poslove samouprave obavljaju Županijska skupština, župan i upravna tijela Županije. Dan županije slavi se 2. lipnja (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Osječko-baranjska županija obuhvaća 263 naselja (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Od toga je sedam gradova i 35 općina (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.).

Današnje područje Osječko-baranjske županije proteže se još u vrijeme Neolita (oko 5000 godina prije Krista) (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Najpoznatiji narod koji je bio naseljen su Iliri. U prvom stoljeću Rimljani su osvojili jedan dio Panonije te su onda počeli graditi utvrde, ceste i mostove. Na jednom od keltskih naselja sagradili su rimsku utvrdu i grad Mursu. Mursa je današnji Osijek te još uvijek neki ljudi ga tako i danas nazivaju. Kasnije, Osmanlijsko Carstvo i Sulejman II. Osvajaju Osijek, ali im je to bilo i posljednje osvajanje. Sagradivši most koji vodi u Baranju, Sulejman II. i njegova vojska nisu uspjeli preći most te ih austrijska vojska 1687. godine protjeruje iz Osijeka i cijelog okolnog područja (24 sata, 2013).

U 18. stoljeću, Osijek i cijela Osječko-baranjska županija bile su u Austro-Ugarskoj državi gdje doživljavaju nagli gospodarski i društveni rast (24 sata, 2013). Rast poljoprivrednih posjeda, jačanje obrta, podizanje tvornica, urbani razvitak naselja, nastanak prvih kulturnih i obrazovnih institucija, jačanje lokalne samouprave samo su neki od pokazatelja razvoja područja. U 18. stoljeću također je izgrađena i jedna od najpoznatijih znamenitosti u Osijeku, a to je osječka Tvrđa (24 sata, 2013). Osječka Tvrđa je sagrađena u baroknom stilu, a prikazuje vojni i civilni spomenik kulture (**slika 1.**). Tadašnji grad Osijek bio je podijeljen na Gornji grad, Tvrđu i Donji grad, a ujedinili su se 1786. godine (24 sata, 2013).

Slika 1. Osječka Tvrđa (Izvor: 24 sata, 2022)

Nakon Domovinskog rata veliki dijelovi Osječko-baranjske županije nisu bili dio Republike Hrvatske sve do 1998. godine (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.). Iz tog razloga je gospodarstvo doživjelo pad.

Klima u Osječko-baranjskoj županiji je umjereno topla, te je kišna klima u srpnju i kolovozu kada su visoke temperature. Količina padalina koja je između 609 mm do 792 mm izrazito je važan čimbenik u poljoprivrednoj proizvodnji zbog raznih poljoprivrednih kultura (Turistička zajednica OBŽ-a, n.d.).

4.1. Poljoprivredna proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji

U županiji su najzastupljenije vrste poljoprivrede koje su povezane sa ratarstvom i stočarstvom kao glavnom raspodjelom. Županija zbog svojih čimbenika i povoljne klime te velikih poljoprivrednih zemljišta u stanju je proizvesti puno više proizvoda nego što je potrebno njenom stanovništvu. Ako bi Osječko-baranjska županija iskoristila svoje kapacitete u potpunosti, mogla bi podmiriti svoje tržište, ali i tržište Republike Hrvatske te jednim dijelom i Europske Unije. Kako bi se to ostvarilo potrebno je povećati stočni fond te intenzivirati ratarsku proizvodnju i ostale poljoprivredne proizvodnje (Njavro i Čop, 2021).

Podacima iz Hrvatske gospodarske komore (2022) navodi se da je trenutno u Osječko-baranjskoj županiji obrađeno 212.095 hektara obradive površine. Poljoprivredna površina sastoji se od (Osječko-baranjska županija, n.d.):

- 200.226 ha oranica i vrtova
- 5.041 ha voćnjaka
- 2.600 ha vinograda
- 1.393 ha livada
- 2.573 ha pašnjaka
- 262 ha ostalih vrsti površina

Najzastupljenija poljoprivredna kultura jest proizvodnja žitarica s čak 53,9% zastupljenosti, a uljarice su zastupljene 26,15% i posljednja je šećerna repa s 3,6% (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Prema podacima iz 2017. i 2018. godine povećano je posijanih površina sa pšenicom i suncokretom, a smanjeno je sijanje šećerne repe (Hrvatska gospodarska komora, 2022) (**tablica 1.**). Sa 62% zastupljena je proljetna sjetva. Odstupanja koja se mogu pojavljivati u razmaku od nekoliko godina uzrokovana su padom i rastom potražnje za određenim kulturama.

Tablica 1. Prikaz jesenske i proljetne sjetve u sustavu potpora Osječko-baranjske županije

Redni broj	Kulture	2017. godina	2018. godina
		ha	ha
1.	Kukuruz	49.541	52.380
2.	Šećerna repa	7.538	8.896
3.	Suncokret	22.118	21.384
4.	Soja	15.053	16.876
5.	Zob	656	1.272
6.	Ječam	639	817
7.	Krmno bilje	16.255	15.719
8.	OSTALO (voće, vinova loza, duhan, povrće)	17.989	17.797
UKUPNO PROLJETNE KULTURE		126.940	129.789
1.	Pšenica	43.974	36.960
2.	Ječam	13.558	13.987
3.	Triticalle	2.840	2.467

4.	Zob	1.116	1.229
5.	Uljana repica	17.657	17.881
6.	Raž	750	493
UKUPNO JESENSKE KULTURE		73.017	79.895
UKUPNO PROLJETNE I JESENSKE KULTURE		210.052	209.684

(Izvor: HGK, 2022)

Prema podacima iz tablice se može vidjeti kako je porasla sjetva kukuruza, šećerne repe, soje, zoba i ječma, a smanjila se sjetva suncokreta, krmnog bilja, ostalih poljoprivrednih kultura, triticalla te raži (Hrvatska gospodarska komora, 2022).

Pšenica je jedna od najpoznatijih poljoprivrednih kultura u Osječko-baranjskoj županiji, ali i u cijelom području Slavonije, Srijema i Baranje. Uz nju su naravno tu i ječam, zob i uljana repica. Iz sljedeće tablice moći će se vidjeti koliko su iskorištena poljoprivredna zemljišta, koliko svaka kultura ima prinosa i koliko je proizvedeno u razdoblju od 2015. do 2018. godine (Hrvatska gospodarska komora, 2022) (**tablica 2**).

Tablica 2. Prikaz iskorištenosti zemljišta, prinosa i proizvedenosti pojedine poljoprivredne kulture u razdoblju od 2015.-2018. godine

KULTURA	Žetvene površine u ha, prinosi ha/t i proizvodnja u tonama	godina			
		2015.	2016.	2017.	2018.
PŠENICA	Žetvene površine	48.000	50.000	40.000	44.000
	Prinos	6,00	6,00	6,50	6,00
	Proizvedeno	288.000	300.000	260.000	264.000
JEČAM	Žetvene površine	10.000	12.000	14.000	13.558
	Prinos	5,00	5,00	5,50	5,50
	Proizvedeno	50.000	60.000	77.000	75.769
ZOB	Žetvene površine	1.000	1.000	1.250	1.120
	Prinos	4,00	4,50	4,50	4,50
	Proizvedeno	4.000	4.500	5.625	5.040
ULJANA REPICA	Žetvene površine	3.800	4.000	17.881	17.660
	Prinos	3,00	3,00	3,00	3,00
	Proizvedeno	11.400	12.000	53.643	52.980

(Izvor: HGK, 2022)

Prema podacima iz tablice može se primijetiti kako je za pšeničnu proizvodnju najbolja godina bila 2016. (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Najviše proizvedeno u tonama bilo je te

godine te su tad bile i najveće žetvene površine. Za ječam je najbolja godina bila 2017. u kojoj se proizvelo 77.000 tona ječma na 14.000 ha žetvene površine. Zob je kao što se vidi u brojevima manje zastupljena poljoprivredna kultura, ali svoju najbolju godinu također ima 2017. godine. Uljana repica je doživjela najveći porast od svih kultura između 2016. i 2017. godine kada je proizvodnja porasla sa 12.000 tona na 53.642 tone (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Povećale su se i žetvene površine čak četvero duplo (Hrvatska gospodarska komora, 2022).

Povrtlarstvo je moguće obavljati na otvorenim zemljištima, ali i u staklenicima te njihova proizvodnja može trajati kroz cijelu godinu ako se uvjeti obavljaju pravilno. Razvitak povrtlarstva najbolje se očitovao kada su se povezale proizvodnja i prerada. Povrtlarske kulture, prema zastupljenosti u proizvodnji, dane su **tablicom 3**.

Tablica 3. Proizvodnja (u tonama) povrtlarskih kultura u Osječko-baranjskoj županiji

KULTURA	godina				
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Krumpir	4.208,01	4.878,31	4.378,86	5.473,05	5.780,14
Kupus	2.220,05	1.874,77	1.464,08	1.616,28	1.795,84
Salata	124,86	151,76	90,89	64,75	95,55
Rajčica	1.002,55	875,29	876,60	593,18	472,30
Krastavci	261,22	212,44	107,01	90,32	104,69
Paprika	1.268,56	1.192,32	1.597,72	1.255,37	1.089,57
Luk	563,87	414,12	1.527,71	438,32	497,58
Mrkva	92,08	100,73	92,43	130,68	87,44
Grah (zrno)	151,49	128,52	67,67	119,37	81,03

(Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022)

Najpoznatija povrtna kultura, a i ona koja je najviše proizveden je krumpir. Krumpir je u tonama najviše proizveden 2019. godine (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Kupus je više bio zastupljen 2015. godine isto kao i rajčica i grah (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Krastavci su najviše proizvedeni 2015. godine (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Paprika i luk su svoju „zlatnu godinu“ proizvodnje imali 2017. godine (Hrvatska gospodarska komora, 2022).

Kad je u pitanju stočarska proizvodnja tu je najzastupljenije govedarstvo i temelj je razvoja stočarstva u Osječko-baranjskoj županiji (Hrvatska gospodarska komora, 2022) (**tablica 4.**). U

govedarstvu najpoznatiji proizvodi su mlijeko i meso, a proizvodnja je usko povezana sa ratarstvom jer se životinje hrane poljoprivrednim proizvodima. Govedarska proizvodnja čini 54% ukupnog stočarstva (Hrvatska gospodarska komora, 2022).

Tablica 4. Broj goveda u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje od 2013. – 2018. godine

Godina	Goveda	Krave
	Osječko-baranjska županija	Osječko-baranjska županija
2013.	80.050	25.699
2014.	82.145	26.519
2015.	87.867	23.238
2016.	84.258	24.528
2017.	86.292	23.500
2018.	85.802	22.655

(Izvor: HGK, 2022)

U razdoblju od 2013. do 2018. godine broj goveda varira između 80 i 90 tisuća, dok broj krava je između 20 i 30 tisuća (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Najviše goveda bilo je 2015. godine, a najviše krava 2014. godine (Hrvatska gospodarska komora, 2022). Porastom broja životinja, povećava se i proizvodnja proizvoda poput mlijeka, ali i više je mesa za obraditi i prodati.

5. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) je gospodarski subjekt poljoprivrednika fizičke osobe koja radi poljoprivredne poslove radi stvaranja dohotka samostalno ili trajno obavlja djelatnost i s njom povezane dopunske djelatnosti. Strateški je važan organizacijski oblik poljoprivrednog gospodarstva u Republici Hrvatskoj te je ključan u održivom razvoju zemlje. Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu regulira uvjete za obavljanje gospodarske djelatnosti i s njom povezane dopunske djelatnosti. U Zakonu se određuju odgovornosti, prava, obveze nositelja OPG-a i članovi OPG-a te se utvrđuju nadležna tijela i nadzor u primjeni Zakona o OPG-u (Marković i sur., 2013).

Djelatnosti obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva mogu biti primarne i dopunske. Primarna djelatnost je bavljenje naravno poljoprivredom, a dopunske djelatnosti su one povezane sa poljoprivredom. Glavni zadatak dopunskih djelatnosti je da omoguće bolje korištenje proizvodnih kapaciteta te bolji rad članova OPG-a (IUS-INFO, 2022).

Vidas navodi kako u osnovi postoje tri bitna konstitutivna elementa obiteljskog gospodarstva (IUS-INFO, 2022):

1. Domaćinstvo, kao obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba
2. Posjed/immovina, vlasništvo nad zemljištem i drugim sredstvima za proizvodnju
3. Gospodarstvo, kao proizvodna jedinica koja se na jednoj strani sastoji od posjeda (zemljišta i drugih sredstava za proizvodnju) i, na drugoj, radne snage domaćinstva koja je angažirana u proizvodnji

Poljoprivredna djelatnost sadrži bilinogojstvo, stočarstvo i s njima povezane uslužne djelatnosti. Uvjet za obavljanje djelatnosti je posjedovanje i korištenje resursa u poljoprivredi. Resurs kod bilinogojstva je zemljište, a resurs kod stočarstva je naravno stoka. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo prodaje vlastite poljoprivredne proizvode na tri načina (IUS-INFO, 2022):

1. Prodajom proizvoda na veliko drugim registriranim fizičkim i pravnim osobama koji konstantno otkupljuju poljoprivredne proizvode za preradu ili za neku daljnju prodaju, te mogu prodavati na veliko tržnicama
2. OPG može prodavati izravno maloprodajnim objektima koji izravno opskrbljuju potrošače

3. Prodaja izravno na malo (šandovi i tržnice), pokretne prodaje, prodaja u prostorima OPG-a te prodaje na sajmovima, izlozbama i raznim priredbama.

Dopunske djelatnosti koje se mogu obavljati unutar obiteljsko poljoprivrednog gospodarstva su proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, neprehrambenih proizvoda, pružanje ugostiteljskih, turističkih i ostalih usluga te pružanje nekih drugih sadržaja i aktivnosti (Opgovi, 2022).

Vidas govori kako u Upisnik OPG-ova moraju biti upisani svi važni podatci poput (IUS-INFO, 2022):

- Naziv, sjedište i status OPG-a
- Nositelj OPG-a i svi članovi OPG-a koji obavljaju gospodarsku djelatnost poljoprivrede kao jedino ili glavno zanimanje ili su nositelji dopunskih djelatnosti
- Svi vlastiti ili unajmljeni proizvodni resursi kojima raspolažu nositelj OPG-a i/ili članovi OPG-a temeljem vlasništva, posjeda, suglasnosti ili ugovornog odnosa
- Izdvojeni pogoni/proizvodne jedinice
- Dopunske djelatnosti
- Ostali obvezni podatci (OIB, žiro račun nositelja OPG-a, matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstva (MIBPG), kontakti)

Kada se OPG prijavljuje, fizičke osobe imaju pravo odabira između četiri opcije. Hoće li njihov OPG biti za proizvodnju, za proizvodnju i preradu, za proizvodnju i usluge ili za proizvodnju, preradu i usluge. Najveći spektar djelatnosti naravno ima posljednja opcija, OPG za proizvodnju, preradu i uslugu, u kojem se fizička osoba može baviti svime. Ako se odluči samo za proizvodnju unutar OPG-a onda svoje proizvode može samo proizvoditi i prodavati na tržištu (Opgovi, 2022).

Iako je naziv obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ne mora nužno značiti da svi zaposleni unutar gospodarstva su članovi obitelji. Unutar poduzeća su određeni odnosi između mladih i starijih, žena i muškaraca te između glavnog i ostalih članova. Odnosi su sastavljeni kako bi se osigurala egzistencija svih članova i cijele zajednice unutar poduzeća. Nositelj obiteljsko poljoprivrednog gospodarstva odgovoran je cjelokupnom svojom imovinom za obveze koje nastaju u obavljanju gospodarstva. Nositelj OPG-a kao i njegovi zaposlenici također obavlja djelatnost unutar tvrtke. S radnikom se mogu sklopiti različite vrste Ugovora o radu. Ugovor o radu na neodređeno vrijeme, ugovor o radu na određeno vrijeme, ugovor o radu na određeno

vrijeme za stalne sezonske poslove i ugovor o sezonskom radu za obavljanje privremenih sezonskih poslova u poljoprivredi (Opgovi, 2022).

5.1. Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u Hrvatskoj krenulo je ukidanjem feudalizma u 19. stoljeću gdje se raspadaju kućne zadruge i individualizira se seljaštvo. Formiraju se seljačka gospodarstva koja su postala osnova gospodarstva u seoskoj poljoprivredi. Od pet slavonskih županija, Osječko-baranjska županija ima najviše OPG-ova, njih 11.360. U Republici Hrvatskoj trenutno ima 154.670 OPG-ova u 21 županiji (Hrvatska gospodarska komora, n.d.), kako je prikazano **tablicom 5**.

Tablica 5. Broj OPG-ova 2018. godine u Republici Hrvatskoj

ŽUPANIJE	BROJ OPG-ova u 2018. godini
Bjelovarsko-bilogorska	11050
Brodsko-posavska	6993
Dubrovačko-neretvanska	7973
Grad Zagreb	5462
Istarska	5654
Karlovačka	5681
Koprivničko-križevačka	9806
Krapinsko-zagorska	8266
Ličko-senjska	4685
Međimurska	4715
Osječko-baranjska	11780
Požeško-slavonska	5016
Primorsko-goranska	3511
Sisačko-moslavačka	8664
Splitsko-dalmatinska	12473
Šibensko-kninska	5308
Varaždinska	7992
Virovitičko-podravska	6273
Vukovarsko-srijemska	6890
Zadarska	7349

Zagrebačka	13808
------------	-------

(Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2022)

Prema podacima iz 2018. godine može se vidjeti kako najveći broj obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava imaju Zagrebačka županija, Splitsko-dalmatinska županija i Osječko-baranjska županija (Hrvatska gospodarska komora, n.d.). Sudarić i sur. (2021) detektirali su nekonkurentnost OPG-a kao temeljni problem. Parcele obradive zemlje često su rascjepkane, zbog čega se troše dodatna sredstva i energija na obradu onih udaljenih. Ukoliko se OPG odluči samostalno nastupati na tržištu, nudeći samo prehrambene artikle, utoliko će mu biti teže poslovati sa zadovoljavajućim prihodima (Sudarić i sur., 2021).

Pavić i sur. (2020) ustanovili su kako bi poboljšanje svijesti lokalnog društva o ulozi poljoprivrede u svakodnevnom životu uvelike poboljšalo sliku tog sektora općenito, a time i broj zainteresiranih mladih koji bi se bavili poljoprivredom. Od ostalih možebitnih čimbenika, detektirali su sljedeće: kvaliteta studija, „...mogućnosti koje se nude tijekom studija i perspektive karijere nakon završetka studija. Poboljšanje komunikacije s javnošću i isticanje svih pozitivnih aspekata poljoprivrede način je za povećanje broja studenata i mladih koji se prijavljuju za studij u poljoprivredi ili bilo kojoj drugoj srodnoj znanosti“ (Pavić i sur., 2020:44).

6. EKO GOSPODARSTVO ORLOV PUT

Primjer obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva u Osječko-baranjskoj županiji je Eko gospodarstvo Orlov put koje je smješteno na početku Parka prirode Kopački rit. Izolirano je šumom te je udaljeno od gužve prometnica. Prostire se na sedam hektara oranica koji nisu kemijski tretirani i obrađivani od 1988. godine (Ekogospodarstvo Orlov put, n.d.). Šest kilometara udaljeno je od Osijeka (Ekogospodarstvo Orlov put, n.d.). Naziv gospodarstva donijela je sama priroda iz razloga što iz gospodarstva se tijekom cijele godine može gledati orlove i druge ptice koje lete u blizini i iznad Kopačkog rita. Na Orlovom putu je izgrađena prva drvena ekokuća u Hrvatskoj koja je izgrađena od trupaca crnog bora te je pokrivena baranjskom trskom (Ekogospodarstvo Orlov put, n.d.).

Gospodarstvo prodaje različiti asortiman proizvoda:

- Mesni proizvodi
- Mliječni proizvodi
- Džemovi i pekmezi
- Ocat
- Med
- Prirodni sokovi
- Voće i povrće
- Zimnica
- Delikatese

Ovakva imanja su važna jer, osim ekološke proizvodnje, imaju značajan potencijal unaprjeđenja i sudjelovanja u ruralnom turizmu. Rezultati ankete koju su proveli Ružić i sur. (1997) otkrivaju „...da su obiteljska poljoprivredna gospodarstva Istre s raspoloživim proizvodnim, smještajnim, ljudskim i drugim resursima dobar oslonac za razvoj ruralnih oblika turizma, posebno turizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, u istarskim selima, te ruralnim prirodnim i povijesnim lokalitetima“. Te bi zaključke valjalo primijeniti i u Slavoniji i Baranji.

Ekogospodarstvo Orlov put izabrano je kao primjer dobre prakse, ne samo zbog svojih proizvoda, već i zbog potencijala koji se u njemu krije. U kontekstu daljnje razrade važnosti poljoprivrede za gospodarstvo, razmatra se unaprjeđenje turističke ponude. No, budući da

postoje i druga gospodarstva koja mogu ponuditi jednako kvalitetne proizvode, ideja privlačenja turista je u stvaranju intrigantne priče.

Za početak, potrebno je sagledati ciljnu skupinu koja dolazi na ovakav tip OPG-a. Posjetitelji koji dolaze na ovaj OPG nisu samo ekološki osviješteni zaljubljenici u prirodu, zdravu prehranu i seoski način života, nego se sve više posjeta bilježi od strane organiziranih skupina, gdje prednjače skupine djece vrtićke i školske dobi. Njihove posjete najčešće se provode kroz različite oblike terenske i izvanučioničke nastave, radionice, projekte i slično.

U tom se smislu razmatraju hrvatske legende, mitovi i bajke. Zanimljivo je da planina Perun zaista postoji. Podno nje se nalaze:

- na zapadu - Split i Žrnovnica
- na jugu - Strožanac, Podstrana (donja), Grljevac, Sveti Martin, Mutogras, Bajnice, Krilo-Jasenice, Jesenice, Dugi Rat, Duće
- na jugoistoku - Omiš
- na sjeveru - Žrnovnica, Donje Sitno, Srinjine, Tugare.

Preporuka je suradnja Orlovog puta sa OPG-ima ili apartmanima koji se nalaze u podnožju Peruna kako bi cijela priča dobila intrigantan završetak, a možda i neki novi početak. Tu se zapravo onda pozitivan efekt širi i na druge županije, ne samo Osječko – baranjsku. Može se razviti i poseban program (**tablica 6**), kojim će se kroz tjedan dana posjetitelji upoznati s različitim običajima vođeni različitim (mitološkim) bićima.

Tablica 6. Program tjedna

	Program dana
Svarožić	<ul style="list-style-type: none"> • obilazak gospodarstva na konjima (poput boga Svarožića koji je uvijek jahao na konju) • priprema hrane – domaće životinje koje su se prinosile Svarožiću kao žrtva • pečenje hrane na ražnju • večera • pričanje legendi Orlovog puta uz tradicionalno paljenje vatre kao znak očišćenja i preporoda • preskakanje vatre, hodanje po žaru • tradicionalna baranjska glazba – nastup gajdaša kao simbol roga kojeg je bog Svarožić nosio
Rod	<ul style="list-style-type: none"> • vrhovno božanstvo zemljoradnje, plodnosti i svjetlosti • organiziran obilazak imanja • berba plodova, rad u polju • briga za životinje, mužnja koza, hranjenje • zajednički ručak

	<ul style="list-style-type: none"> • pjevačka izvedba triju (ili 7) djevojaka obučenih u svečanu baranjsku nošnju (predstavljaju tri Rođenice, žene Rodove, koje su određivale sudbinu svakom tek rođenom djetetu) • svečana večera kojom se slavi novi život, priziva dobra sudbina i milost bogova • gatanje • romska glazba, zajednički ples...
Morana	<ul style="list-style-type: none"> • dan obilježavanja završetka zime (završno s Pokladama) • izrada maski od prirodnih materijala, bojanje, maskiranje • ručak • svečana povorka u maskama s lutkom vještice Morane • svečano spaljivanje Moranine lutke u znak završetka zime i svega lošega • večera uz zabavu i ples
Veles / Volos	<ul style="list-style-type: none"> • 3.2. (na dan sv. Vlaha) • bog ratarstva i stoke • obilasci životinja • prikaz „svinjokolje“ • druženje uz tamburašku glazbu • sudjelovanje u svinjokolji • večeranje tradicionalnih baranjskih jela • zabava
Mokoš	<ul style="list-style-type: none"> • božica pređenja i bojanja vune • obilazak u kočiji • natjecanje u striganju ovaca • prikaz obrade vune u konac i izrada materijala
Lada	<ul style="list-style-type: none"> • božica žetve • zajednički rad u polju • izrada vijenca od crvenih ruža • ručak uz tamburašku glazbu i ladarske pjesme • zabava • spavanje po zvijezdama
Ljelja	<ul style="list-style-type: none"> • pedesetnica • u proljetnom periodu • obilazak imanja u kočiji • izrada nakita od prirodnih materijala (cvijeće, bilje, slama) • prikaz tradicionalnog češljanja • zajedničko uređivanje frizura, nakita, ukrasa za glavu • oblačenje gostiju u tradicionalnu baranjsku nošnju • druženje uz izvorne ženske pjevačke skupine

(izvor: vlastita izrada)

Implementacijom i razradom dodatnih programa obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ima potencijal značajno doprinijeti prepoznatljivosti regije i unaprijediti turističku ponudu lokacije.

7. RASPRAVA

U prethodnom je poglavlju već predložen jedan od načina unaprjeđenja ponude razmatranog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Značajne prednosti ovaj OPG ima zbog svoj lokacije, sadržaja na imanju i prepoznatljivosti svojih proizvoda među kupcima. Glavni nedostatak je diferencijacija od konkurencije, odnosno nerazrađenost strategije diferencijacije. U smislu unaprjeđenja i dodavanja vrijednosti ponudi predlaže se:

- povijesni prikaz Baranje uz turističkog vodiča u tradicionalnoj baranjskoj nošnji
- uprizorenje starih baranjskih svatova
- obilazak ekogospodarstva u kočiji
- objed uz živu tamburašku ili romsku glazbu
- proslava dolaska proljeća i jeseni uz prigodne legende ovoga kraja
- prikaz obrade voća za dobivanje određenog proizvoda s gospodarstva
- organizacija poslovnih ručkova
- tečaj hrvatskog jezika za strance na idiličnom seoskom imanju.

Za specifičnije ciljane grupe, sportaše, predlaže se prirodni fitness - branje voća, pravljenje sokova, briga o životinjama, ekstremni sportovi - okopavanje u dalj, skakanje u vrećama, pletenje vreća i slamnatih šešira, tko će prije nahraniti/oprati životinje, izrada najljepšeg buketa cvijeća od suhog kukuruznog lišća (kandidati ih smiju zadržati)...

Tematska ponuda može uključivati:

- kino pod zvijezdama
- ugošćivanje kazališnih skupina koje imaju mogućnosti i želju izvesti predstavu u nesvakidašnjem ambijentu
- izviđači (kampovi, priče uz logorsku vatru, pečenje slanine, kuhanje graha, spavanje pod zvijezdama, izviđačke igre...)
- tematske večeri (stare priče i legende iz baranjske prošlosti, preskakanje vatre, hodanje po žeravici, gatanje, romska glazba...)
- studentske večeri (organiziran prijevoz, živa glazba, akcijske cijene pića i proizvoda gospodarstva...)

- Robinzonski vikendi - traženje blaga, tradicionalne igre, arheološka nalazišta iz antičkog doba...
- umirovljenički izleti tijekom tjedna (prikladna glazba, plesnjaci, šetnje prirodom, zdrava hrana...)
- etnodani - tradicionalna baranjska hrana, kraći nastup nekog KUD-a, druženje uz tamburaše, odijevanje u tradicionalnu baranjsku nošnju
- organizacija dječjih rođendana, maturalnih zabava, proslava zaruka, vjenčanja...
- degustacije proizvoda

Uz to, postoji prostor za suradnju s drugim institucijama, primjerice:

- suradnja s Poljoprivrednim fakultetom - stručna praksa sa životinjama, obradom zemlje, ekonomijom gospodarstva...
- suradnja s turističkim vodičima Slavonije i Baranje
- mogućnost suradnje s animatorskim agencijama - animatori koji bi organizirali tematske večeri, pričali legende i sl.
- suradnja s turističkom zajednicom grada Osijeka
- suradnja s ostalim OPG-ovima u svrhu promidžbe i turističke ponude (smještaj, hrana, obilasci...) + s rakijarnicom u Kneževim Vinogradima.

Na gospodarstvu se mogu sagraditi bungalovi za glamping, mali muzej s izlošcima i ponudom ekogospodarstva, romantična bijela čarda, konoba za goste s muzejskim izlošcima, poučna staza kroz šumu (imena i podaci o drveću, mali zoološki vrt...) te prostor za djecu - odvojen prostor u prirodi za malu djecu namijenjen za igru i druženje s mladuncima životinja uz nadzor odraslih.

Načini oglašavanja, promidžbe i akcije:

- uz važnije ceste postaviti drvene životinje (po jedan primjerak) – orla, kozu, svinju...
- oglašavanje na stranicama kao što su: <http://www.megapopust.hr/> , <http://www.kupime.hr/> , <http://www.sib.hr/> , <http://www.osijek031.com/> , <http://www.gastro.hr/>
- članci u novinama s priloženim programom aktivnosti
- tijekom godine ustaljen raspored aktivnosti, vikendi - tematski

- oglase postaviti na stranicama Turističkih zajednica
- slanje ponuda preko Facebooka (sve što je danas bitno, naći će se ondje)
- slanje ponuda osnovnim i srednjim školama
- linkove svoje stranice postaviti na stranice drugih OPG-ova s kojima su u suradnji i na svoju staviti njihove
- prijevod stranice na druge jezike
- novi promotivni video
- drveni suveniri u obliku nekog baranjskog motiva
- održavanje kontakata s kupcima i nakon kupnje
- sudjelovanje na različitim sajmovima (npr. Sajam antikviteta u Tvrđi).

Iz svega navedenoga razvidno je da OPG-ovi imaju velik potencijal i mogućnosti unaprjeđenja turističke ponude. Na taj bi se način razvijala i cjelokupna regija.

8. ZAKLJUČAK

Kroz povijest je poljoprivreda imala potpuno drugačiju važnost jer je bila pokretač razvoja i mnogih drugih gospodarstava i djelatnosti. Poljoprivrednom proizvodnjom koja je nastala zbog prevelike proizvodnje te ljudi nisu više mogli konzumirati proizvedenu hranu, pojavio se i prvi način obavljanja trgovine. Najprije je to bila trampa, odnosno razmjena robe za robu, a nakon toga pojavom prvog novca, nastaje preteča svih sadašnjih načina i oblika trgovanja robom.

Razne poljoprivredne kulture mogu se razvijati u različitim poljoprivrednim područjima. Zbog klimatskih uvjeta, vrste tla, ekološkog okruženja, neke poljoprivredne kulture ne mogu uspjeti svuda. U Osječko-baranjskoj županiji i ostalim dijelovima Slavonije, Baranje i Srijema najpogodnije su za saditi žitarice. Umjerena klima je za žitarice najbolji uvjet rasta te plodno tlo crnica dok npr. mandarine kojima je potrebna neka vrsta tropske klime, ne može dobro sazrijeti u kontinentalnom dijelu, ali zato u dolini Neretve i uz more će mandarina kao poljoprivredna kultura imati svoj procvat.

Poljoprivreda u Osječko-baranjskoj županiji može se očitovati kao veoma važna poslovna i ekonomska djelatnost. Kao jedna od pet slavonskih županija, u Osječko-baranjskoj županiji prevladavaju ravnice, plodno tlo, povoljna klima i ekološki uvjeti koji posijanom sjemenju pridonose za što bolji rast, razvoj i kvalitetu nakon sazrijevanja. Iako proizvode poljoprivredne proizvode za svoje potrebe i potrebe svojih bližnjih, gospodarstva Osječko-baranjske županije svoje proizvode plasiraju na domaće, ali i na inozemno tržište. Time se može vidjeti kako je poljoprivreda iznimno važna za gospodarstvo županije, ali i za razvoj gospodarstva Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. 24 sata (2013.). Barokna osječka Tvrđa izgrađena je u 18.stoljeću. Dostupno na: <https://www.24sata.hr/kompleks-osjecke-tvrdje-izgraena-je-u-18-stoljecu-325476> [pristupljeno: 25.6.2022.]
2. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (n.d.). Pčelarstvo. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/pcelarstvo/> [pristupljeno: 19.6.2022.]
3. Agro planet (2020.). Osnove povrtlarstva-uzgoj povrća. Dostupno na: <https://agro-planet.net/povrce/> [pristupljeno: 23.6.2022.]
4. Coggle. (2022). Glavni tipovi poljoprivrede u svijetu. Dostupno na: <https://coggle.it/diagram/XnuTMGVe004jT386/t/glavni-tipovi-poljoprivrede-u-svijetu> [pristupljeno: 18.6.2022.]
5. Ekogospodarstvo Orlov put (n.d.) Ekogospodarstvo Orlov put. Dostupno na: <https://www.eko-gospodarstvo.com/> [pristupljeno: 27.6.2022.]
6. Enciklopedija (2021.). Duhanska industrija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=16513> [pristupljeno: 13.6.2022.]
7. Enciklopedija (2021.). Poljoprivreda. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49324> [pristupljeno: 18.6.2022.]
8. Enciklopedija (2021.). Ratarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51921> [pristupljeno: 19.6.2022.].
9. Enciklopedija (2021.). Ribarstvo, morsko. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52714> [pristupljeno: 19.6.2022.].
10. Enciklopedija (2021.). Stočarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58195> [pristupljeno: 19.6.2022.].
11. Enciklopedija (2021.). Vinogradarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=64733> [pristupljeno: 19.6.2022.].
12. Enciklopedija (2021.). Voćarstvo. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65100> [pristupljeno: 19.6.2022.].
13. GDi (n.d.). Prehrambena industrija i poljoprivreda. Dostupno na: <https://gdi.net/hr/industries/food-agriculture/> [pristupljeno: 12.6.2022.]
14. Github. (2022). Proizvodna obilježja poljoprivrede. Dostupno na: https://srednja-skola.github.io/geografija/PDF/ekonomske/e2/E2_003_Proizvodna_obiljezja_polj.pdf [pristupljeno: 18.6.2022.]

15. Hrvatska gospodarska komora (n.d.) Poljoprivreda i prehrambena industrija. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/poljoprivreda-i-prehrambena-industrija-obz5dd68ea65b3ec.pdf> [pristupljeno: 26.6.2022.]
16. Hrvatska tehnička enciklopedija (2021.) Koža. Dostupno na: <https://tehnika.lzmk.hr/koza-i-krzno/> [pristupljeno: 15.6.2022.]
17. IUS-INFO (2022.) Obiteljska poljoprivreda gospodarstva (OPG) i radni odnosi. Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/49071> [pristupljeno: 26.6.2022.]
18. Marković, M.; Kralik, I.; Peruzović, A. (2013). Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Republici Hrvatskoj u okviru Zakona o zaštiti okoliša u poljoprivrednoj proizvodnji Europske unije // Agronomski glasnik, 4 (2013), str. 197-208.
19. Ministarstvo poljoprivrede. (2022). Ratarstvo. Dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/ratarstvo/197> [pristupljeno: 16. 8. 2022.]
20. Njavro, M.; Čop, T. (2021). Upravljanje rizikom u poljoprivredi – Klimatske promjene i izazovi za Slavoniju i Baranju // Budućnost ruralnog prostora u Slavoniji i Baranji - Sažetci radova / Jakšić, M. ; Jakobović, S. (ur.). Požega: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2021. str. 40-41.
21. OPGOVI.hr (n.d.) OPG-ovi Hrvatske. Dostupno na: <https://www.opgovi.hr/opgovi-hrvatske/> [pristupljeno: 27.6.2022.]
22. Osječko-baranjska županija (n.d.) Opći podaci. Dostupno na: <https://www.obz.hr/index.php/zupanija/opci-dio> [pristupljeno: 24.6.2022.]
23. Pavić, L., et al. (2020). 'Poljoprivreda kao zanimanje budućnosti? Stavovi generacije Z u kohezijskoj regiji Istočna Slovenija', *Agroecnomia Croatica*, 10(1), str. 33-45. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/251624> (Datum pristupa: 01.09.2022.)
24. Ružić, P.; Milić, A.; Oplanić, M. (1997). Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo-čimbenik razvoja ruralnih oblika turizma u Istri // *Tourizm and hospitality management / Pančić-Kombol, Tonka (ur.). Wien /Opatija: WIFI Ostereich/Hotelijerski fakultet Opatija*, str. 427-441.
25. Sudarić, T.; Matuš, M.; Zmaić, K. (2021). Sinergijsko djelovanje agro-klastera i turizma // 56 th CROATIAN AND 16th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON AGRICULTURE / Rozman, Vlatka ; Antunović, Zvonko (ur.). Osijek: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, str. 295-299.

26. Šimunić. A. (2021.). Modna industrija u kontekstu zelene industrije. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efzg:6961/datastream/PDF/view> [pristupljeno: 13.6.2022.]
27. Turistička zajednica Osječko-baranjske županije (n.d.). Opći podaci. Dostupno na: <https://visitslavoniabaranja.com/osjecko-baranjska-zupanija/> [pristupljeno: 26.6.2022.]
28. Vrtlarenje On (n.d.). Tržišna poljoprivreda. Dostupno na: <https://www.jardineriaon.com/hr/tr%C5%BEi%C5%A1na-poljoprivreda.html> [pristupljeno: 18.6.2022.]

POPIS PRILOGA

POPIS SLIKA

Slika 1. Osječka Tvrđa (Izvor: 24.sata.hr)	11
--	----

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prikaz jesenske i proljetne sjetve u sustavu potpora Osječko-baranjske županije (Izvor: hgk.hr)	12
Tablica 2. Prikaz iskorištenosti zemljišta, prinosa i proizvedenosti pojedine poljoprivredne kulture u razdoblju od 2015.-2018. godine (Izvor: hgk.hr)	13
Tablica 3. Proizvodnja (u tonama) povrtlarskih kultura u Osječko-baranjskoj županiji (Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju)	14
Tablica 4. Broj goveda u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje od 2013. – 2018. godine (Izvor: hgk.hr)	15
Tablica 5. Broj OPG-ova 2018. godine u Republici Hrvatskoj (Izvor: Ministarstvo poljoprivrede)	18
Tablica 6. Program tjedna (izvor: vlastita izrada)	18